

Dobrovolníkem v Malém Tibetu

Severoindickému Ladaku se přezdívá Malý Tibet a chcete-li dnes zakusit skutečnou tibetskou kulturu a náboženství, cestujte právě do Ladaku, protože ten velký Tibet byl kulturně a nábožensky zdevastován komunistickou Čínou. Jirka Sázel je s Ladakem velmi úzce spjat, neboť od roku 2008 pomáhá lidem z vesnice Mulbekh se stavbou a provozem školy.

Jirka Sázel společně s dalajlámou

Milý Jirko, co tě zaujalo na Ladaku, že mu věnuješ tolik času a zájmu?

Rozvoj mých aktivit v Malém Tibetu byl postupný. Prvně jsem vyrazil do Malého Tibetu jako dobrovolník v roce 2008. Náhodou jsem narazil na školu v Mulbekhu. Další rok jsem už byl koordinátor dobrovolníků a místní mě požádali, abych jim finančně pomohl se stavbou. Peníze jsem sehnal a v roce 2010 jsme se domluvili, jak je využijeme. O rok později jsme získali podporu 14. Dalajlámy. Potom jsem skončil doktorát, a protože jsem špatně snášel poměry na univerzitě, rozhodl jsem se změnit kariéru a začít dělat naplno neziskovku, kterou jsem měl doposud jako volnočasovou aktivitu.

Jaké největší dobrodružství jsi nejen v Ladaku na svých cestách zažil?

Já vlastně nejsem cestovatel, i když si to lidi o mně myslí. Jezdím pořád na to samé místo a potkávám se se stejnými lidmi. Je to něco jako jezdit na chalupu. Dobrodružství je pro mě spolupráce s tamní komunitou.

Třeba v roce 2010 jsem získal peníze na stavbu ekologické solární školy, ale když jsem přijel na místo, zjistil jsem, že místní se mezitím rozhodli postavit betonové monstrum. Teď bylo vtipné, jak se rozhodnout, jestli jim peníze vydat, nebo nevydat a zklamat české dárcy. Klíčem bylo vžít se do role

tamního ředitele a zajímat se o jeho situaci. Vše jsme nakonec zdárně vyřešili.

Tento rok jsem vzal zpátky do Česka nejlepšího kuchaře Malého Tibetu. Tamní obyvatelé vždy vaří na zemi a na stůl dají zářivý výsledek. Takže když jsme byli v Dobrém ránu ČT, bylo vtipné jej přesvědčit, aby předvedl svůj kuchařský proces na stole, který zabírají kamery. Místo toho kuchař ukazoval na kamery v předklonu zadek a zpoza stolu se valila pára. Potom to nikdo z moderátorů nechtěl jíst, ale ještě že tam měli rybáře Vágnera. Ten už přežil několik malárií, takže prý zvládne i tibetské jídlo.

Šlo ti někdy opravdu o život?

Ne, šlo spíše o důvěru a vzájemné porozumění.

Připravil ti Ladakh nějaký silný kulturní šok? Zaujaly tě některé velké kulturní odlišnosti?

Kulturní šoky mi kolikrát způsobují Češi, kteří tam jezdí. Třeba když se pohádají o to, či dobrovolnická pomoc je hodnotnější. Nebo když borec, který si vezme s sebou do Ladaku golfové hole a odpaluje každé ráno nad školou míčky do údolí, ještě navrch prohlásí, jak to s těmi dětmi můžeme myslet vážně, když ve škole není kávovar.

Ladakh je buddhistická oblast. Zažil jsi nějaký zajímavý náboženský otřes nebo okouzlení?

V případě náboženství nikdy. Já jsem v něm od začátku mých cest do Malého Tibetu nic

nehledal. V buddhismu jsem viděl jenom náboženství jako každé jiné. Vlastní duchovní cestu jsem měl vždy vyřešenou.

Jak můžeme podpořit vaši činnost v Ladaku a kde vás tam můžeme potkat?

Ideálně přes web Brontosauři v Himalájích. Děláme cesty do Malého Tibetu za dobrovolnictvím, kurzem buddhismu, tibetské medicíny, případě za Benefiční himálajskou výzvou. To je šestnáctidenní sportovní cesta do Malého Tibetu. Na motorkách se projedete k ledovcovému jezeru, na raftu sjedete řeku Indus, vystoupíte na šestitisícovku. Vyzvete vlastní odvahu a podpoříte tím naši školu. Pořádáme i jednorázové sbírky a sháníme pravidelné dárcy, tzv. himálajské patrony.

Děkujeme za rozhovor a přejeme krásné cesty a šťastné návraty.

Otázky pokládal cestovatel Ondra Havelka

Škola v Ladaku

Foto: Václav Halfar, Monika Navrátilová, Jan Strnad, Monika Navrátilová, Kryštof Kríž. Za použití fotografií děkujeme organizaci Brontosauři v Himalájích.

VODA v atmosféře

Po představení vody v ledovcích a sněhu v minulém díle se dnes blíže podíváme na tu část hydrosféry, která se nachází nad námi – tedy v zemské atmosféře.

DOMINIK RUBÁŠ Ač se to možná nezdá, v ovzduší je obsaženo přibližně pětikrát více vody než ve světových řekách. Voda v atmosféře se nachází ve všech třech skupenstvích, tedy v pevném, kapalném i plynném. Z celkového množství vody na naší planetě je to ovšem jen zanedbatelná část: asi 0,001 %.

Voda se do ovzduší dostává převážně vypařováním kapalné vody, ale částečně i sublimací (přechod z pevného na plynné skupenství) sněhu a ledu. Je dobré si uvědomit, že vodní pára, tedy voda v plynném skupenství, je neviditelná. Ovšem pokud ji ochladíme na určitou teplotu a jsou k tomu přítomna

kondenzační jádra (na kterých se pára může vysrážet, např. krystalky soli, pyl...), dojde k jejímu zkapalnění do podoby milionů drobných kapiček vody. A ty už vidět jsou, např. jako oblaky či mlha. Pokud velikost kapiček překoná určitou mez, ve vzduchu se dále neudrží a začnou padat na zem v podobě dešťových srážek. Ve vyšších vrstvách atmosféry, tam, kde jsou teploty pod bodem mrazu, se voda vyskytuje v podobě ledových krystalů. Vodou v pevném skupenství jsou samozřejmě i sněhové vločky či kroupy.

A jedna zajímavost na závěr. Při kondenzaci vodní páry do kapalného skupenství se uvolňuje velké množství energie. A právě tato energie je mj. hnací silou hurikánů. Představte si, že v takovém průměrném hurikánu se za den vypaří a následně zcondenzuje cca 2 miliardy tun vody. Při tomto ději se uvolní neskutečně velké množství energie, které přibližně odpovídá veškeré energii vyrobené lidmi na celé Zemi za půl dne!

Opět zde máme setkání našeho nadšeného astroministranta Martina s průvodkyní po vesmíru, hvězdou Luckou. V posledním setkání se ho Lucka ptala, jestli si umí představit 152 100 532 km, tedy vzdálenost geometrických středů Země a Slunce pro den 6. července t. r., kdy bude naše planeta nejdále od nejbližší hvězdy.

M: Ahoj, Lucko. Tak jsem nad tím přemýšlel.
L: Ahoj, Martine. Nad čím jsi uvažoval?

M: Nad tvou otázkou, jestli si umím představit 152 100 532 km. To je pro mne těžko představitelné. Umím si představit třeba 5 km od nás z domova do vedlejší vesnice. To ujdou za jednu hodinu, ale tolik milionů...

L: To tě i chápu, vždyť paprsku ze Slunce to trvá 8 minut, než dopadne na Zemi. A to si to ubírá rychlostí 300 000 km za vteřinu. Takže by při této rychlosti oběhl celou zeměkouli řekněme 8krát za jednu vteřinu.

M: Takže jestli dobře počítám, tak kdybych se rozhodl udělat si výlet na Slunce a vyšel bych dneska ráno a jen šel a šel a šel, nespalych ani neodpočíval, ušel bych 120 km za 24 hodin. Takže bych tam došel někdy ko-

lem roku 5493 po Kr. a návrat někdy kolem roku 8965 po Kr.

L: Koukám, že jsi zdatný matematik. Takže pro přirovnání: Asi znáš slavného egyptského faraona Tutanchamóna, po kterém se našla úžasná hrobka.

M: Ano, to jsme se učili v dějepise.

L: Tedy, kdyby někdo v jeho době vyšel směrem ke Slunci, tak jak jsi popisoval, tak by tam touto dobou byl.

M: Tý jo.

L: A teď si představ velikost Zeměkoule – zjednodušíme si to. Koule o velikosti průměru 12 742 km a Slunce je pak koule o průměru 1 311 994 km.

M: To je více jak 100krát větší než naše planeta.

L: Výborně. Jsi rychlý počtář. Tak si představ Slunce jako velký míč o průměru malinko víc než 1 metr, jak by byla velká Zeměkoule?

M: No asi něco málo než 1 cm. Takže asi jako velká fazole. Ty jsme tuhle sázeli s babičkou na zahrádě. Jééé, to jsme malincí.

L: Takže pro srovnání: největší planeta sluneční soustavy je? (průměr cca 140 000 km)

M: Jupiter, to ví přece každý. Počkej, to spočítám. To by měl v našem modelu 11 cm. Takže asi jako grapefruit.

L: Jde ti to. Co Saturn? (průměr 116 000 km)
M: No jasný – asi 9 cm. Takže takový pomeranč s prstenci – tady pomeranč na malém talířku.

L: Super přirovnání. Co Uran a Neptun? Ty jsou podobně veliké (průměr 50 000 km).

M: Jasný. Vydělím průměr Uranu děleno průměr Zeměkoule a je to cca 4 cm v našem modelu. Takže trochu větší švestka.

L: Tak šup, dopočítej ostatní planety: Merkur a Mars, Venuše je skoro stejná jako Země, to si zjednodušíme.

M: Merkur – cca 4 900 km, tedy v našem modelu asi 4 mm. Je to je prcek, taková kulička hrachu. A Mars – cca 6 600 km. Moment už to mám. Asi 5 mm. Takže asi menší bílá fazole.

L: Výborně, takže na náš model sluneční soustavy potřebujeme jeden hrášek (Merkur), dvě větší fazole (Venuše, Země), bílou fazoli (Mars), jeden grep (Jupiter), jeden pomeranč na malém talířku (Saturn) a dvě větší švestky (Uran, Neptun) a metrový míč pro Slunce.

M: Ahoj, Lucko, jdu to shánět a příště si propočítáme vzdálenosti od Slunce a budeme si moci sestavit takový model.

Na vrcholu šestitisícovky

Foto: pattawin, Romolo Tavani - Adobe stock

Redakce